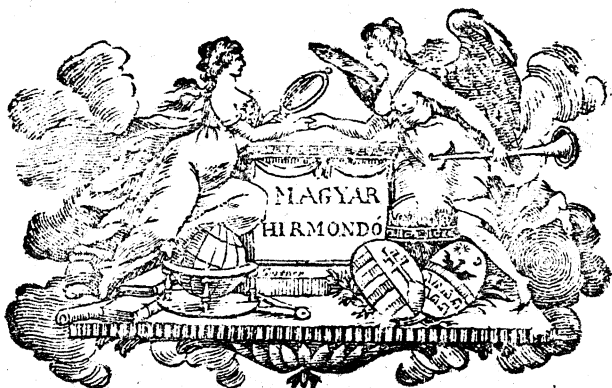

A'
CSASZARI ÉS KIRALYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

Nro 12.

Költ Bétsbenn, Böjt Előhavanak (Februárius) 11-dik
napján 1803-dik Elztendőben.

B é t s.

O Felsége méltóztatott Landgróf Fürstem-
berg, Gróf Elzterházi Ferentz Ö Méltóságokat,
kik közzül az utolsó ez előtt a' Napolyi F. Ud-
varnál követtséget viselt, Arany Gyapjas vité-
zekké nevezni. Méltóságos Gróf Galántani Elz-
terházi József Ur Ö Nagyságát pedig, Cs. Kir. Ka-
marás Urat, 's T. Zemplén Vármegyének Fő Is-
pánnját, Cs. és Kir. valóságos titkos Tanátso-
si Méltóságra emelte Felséges Urunk.

Csekonay Vitéz Mihály Hazánk' derék Poé-
tájának két kis munkája nyomtattatik most itt.
Az első ezen tázim alatt: *Anakrèoni Dalkok*; a' má.

M

fodik két szép Magyar Áriából áll; az első a' *Pilangóhoz*, melyet a' múlt esztendőben a' M. Hírmondóban kiadtunk, a' másik a' *Reményhez*. A' nótáját Klavírra alkalmaztatva már kimettzettük. Mi légyen az árok nem tudjuk, de hogy gyönyörködve fogják Hazánkfiak akármelly árert is olvasni, a' Munkából láthatjuk.

Olasz Ország.

Róma Jan. 18-dikán. Pápa Ö Szentsége parantsolatjából nagyon utánna járnak sok munkások az Ostiánál, földben találtatható régiségeknek. A' sok áskálás véskelés után, számos régi Római pénzek, oszlopok 's a' t. találtattak.

Livornóból Jan. 18-dikán. A' Madritból érkezett újabb tudósítások szerént, a' Spanyol Ország Királyné egész erővel azon van, hogy engedje által Frantzia Ország a' Pármai Hertzogséget a' Hetrúriai Királynak, mellyért kész volna Spanyol Ország Flórida tartományát, Frantzia Orzágnak által adni.

Májlánd Jan. 19-dikén. Az Olasz Országí Respublikához köttetett bizonyos departamentum Tisztviselői fülébe a' ment, hogy ők a' nevezett Respublikától elfszakasztatnak. Mingyárt az első Konzulhoz folyamodtak ez eránt a' Tisztviselők, kérvén, hogy ez eránt való kétségeket hárítsa el. Bonapárté azt adatta Minister Marechalchi által tudtokra, hogy soha sem engedi azt meg, hogy legkisebb változás is tétessék abban, a' mi Lyonban meg van állítva.

Florentzia Jan. 21-dikén. A' Hetrúriai Király egynehány napoktól fogva ismét olyan súlyos beteg, hogy minden Templomban, közönséges könyörgések tartatnak egészségének helyre

állásáért. A' Pápa bírtokaiban, mindenütt áldja a' nép VII-dik Pius Pápa uralkodását; mivel a' Revolútzio ideje alatt, szükségből veretett rozspénzeket mind befzedette, és azok helyébe jókat adatott ki Ő Szentsége; javításokat téfzen mindenütt az igazgatás formáján, a' mezei munkát, melly egy darab időtől fogva rozspénz lábön állott, virágzó állapotba hozza, és együgyüen, 's takarékoson él, hogy így mindég legyen félre tett pénze, a' szükséges tzéloknek elérésére.

Frantzia Ország.

A' Moniteur nevű Újság, igen nevezetes történetet beszéll egy Gallet nevű emberről, ki a' múlt Frantzia háborúban, az Olasz Országi Frantzia seregnél Patikárius fővel szolgált. Galletnak tudniillik valami irigyei, abba az edényébe, mellyben Theát szokott főzni, Krispánt tettek. Megíván az ember a' Theát, rettenetes hasrágást, és hányásra való szörnyű erőltetést érzett a' gyomrában. Míg a' körölte lévőek, valamelly orvosságot adhattak volna bé a' betegnek, melly a' bévett mérget kihányattatta volna vele, a' jutott eszébe, hogy tzúkoros vizet kellene inni, megpróbálja azért a' szorogattatások között kigondolt orvosságát, mellyet bévévén, mingyárt kezdettek a' fájdalmak alább hagyni. Neki örülvén ennek a' kívánatos jelenségnek, a' tzúkoros víz helyett, kezdett magával a' tzúkorral tisztán élni; mellyet minekutána egynehány napig fojtatott volna, szerentsésen megfzabadúlt az életét fenyegető veszedelemtől. Így talált hát ez az ember vak szerentséből, a' méreg ellen új orvosságot, melly legalább neki használt. Így vezette eleitől fogva,

vagy a' természet, vagy a' történet a' nyavalygó embereket olyan orvosságok feltalálására, mellyek azután sok emberek életét megmentették a' nyilvánosságos haláltól.

Páris Jan. 21-dikén. Közönségessé tétettek a' szegények segítségére rendelt Társaságnak ezen tzel eránt tett törekedései. Igen szép ezen előterjesztés, mellyből kitetszik a' nevezett társaságnak hűséges fáradozása, más részről pedig az is, hogy sok akadályok találtatnak a' jótétemény közlésében, nem tsak az adók, hanem a' vevők részéről is. Ezen jelentésből a' következők is olvastatnak: „Mi (a' társaság tagjai) legelőször is a' szegénység legterhesebb szükségseit kívántuk elhárítani. De más ilyen szükségek is vagynak, mellyekre kell figyelmezni az okos jóltévőnek, olyan szükségek, mellyek ha a' nyomorútlak eránt elmulattatnak, azoknak megalatsonyítását okozzák. Sok szegény gyermekeknek, kik kapunk előtt meghuzzák magukat, nyomorúságos állapotjokhoz képest szükség van, a' Vallásbeli és erköltsök nemesítésére tartozó nevelésre. Ez olyan jótétemény, melly nélkül a' külső velek való jóltétel sem az. A' napfámosok, és szegény munkások, kiken szembetűnőképpen segíthetnének közönséges intézeteink, megintenek, hogy mint a' jövedelemre vigyázó gondos gazdák, megtartóztassuk az ilyen szegényeket a' vigyázatlanságtól, mellynél fogva nem gondolkodnak arról, hogy még öregséget is érhetnek, 's betegek is lehetnek. És ez az a' hathatós segítség, mellyet velek közölhetünk. — Társaságunk Igazgatójának elő kell terjesztetni, hogy lehet minden részben eleget tenni

ezen principiumnak: hogy kell jót közleni az igaz szegényekkel, úgy ha pénz nem adódik is azoknak? ” ’s a’ t.

Páris Jan. 24-dikén. Mindennap jobban jobban kezdik elhagyni a’ Párisi Dámák ortsáiknak pirosra való festését, és inkább olyan ke-
nöts lett módívá, melly ábrázatjokat sárgás halavánnnyá változtatja. — Az állíttatott fel, hogy midőn a’ Szenátorok az első Konzul jelen létében végeznek valamiről, prémzett tógát vesznek magokra. —

Paris Jan. 28-dikán. A’ Moniteur egy Nápolyban költ levelet tett közönségessé, mellynek értelme ez: Azt írják Algírből, hogy az oda való Kormányfő, hadat izent Dániának, és hogy a’ Bey megparantsolta a’ Dánus követnek, hogy harmad nap alatt hajóra üljön, mert kü-
lömben rofzszúl fog vele bálni. Polgár Dubás Thainvillei, a’ Frantzia Respublikának Algírban lévő bízosa, parantsolatot vévén az első Konzultól az eránt, hogy minden szövetséges hatalmasságok embereinek pártját fogja a’ tengeri tolvajok ellen: tudtára adta a’ Beynek, hogy az első Konzul nem fogja jó neven venni ha illy méltatlanul bánik egy olyan hatalmas-
sággal, mint a’ Dánus Király, a’ ki semmi okot nem szolgáltatott az effélékre, sőt inkább az adót minden maga vonogatása nélkül, rendesen megfizeti. Ez a’ Frantzia bízosa izenele annyira megbofzszontotta a’ Deyt, hogy ezt is azzal fenyegette, a’ mivel a’ Dánus Követet. Azomban úgy látszik, hogy eligazítódott a’ dolog; mivel a’ Dánus Követ, mind ez ideig Algírban van.

Páris Jan. 29-dikén. Ámbár sok eddig itt mulatott Anglusok takarodtak vízfőz tőlünk, még is reá megyen tíz ezerre az itt mulatók száma, hanem a' mi az Anglusokban nagyon különös dolog, felettébb meghúzzák magokat. Kivévéen némelly társaságokat, a' melyekben megjelennek, nem igen mutogatják magokat, és Párisban élnek ugyan, de koránt sem a' Párisiak módja és szokása szerént. Ez előtt a' pazérlásig költöttek, most pedig nagyon vigyáznak a' gazdálkodásra. Most egy egész Anglus Família sem költ itt esztendő alatt annyit, mint ez előtt egy magános ember költött. Nints most itt egy Anglusnak is kotsibeli, vagy háta lóva, ha csak valami közönséges nagy hívatalt nem visel.

Német Ország.

Berlin Jan. 22-dikén. A' Petersburgi hírek szerént még is azon van az Orosz Császári Felség, hogy a' Szárdíniai Király sorsa minden módval enyhíttessék. Úgy látszik, hogy ezen szándékot még az nem teszi lehetetlenné, hogy Piedemontium a' Frantziák által elfoglaltatott. Másik tárgy, a' mire mind a' Petersburgi, mind a' Berlíni Udvar vigyáz az, hogy mi adódik a' Bavariai V. Fejedelemnek Eichstädt helyett.

Mogüntzia Jan. 24-dikén. A' Donnersbergi departamentom Elölülője észre vette, hogy némelly Községekben a' Tanátsbeli tagok, nem tekintvén arra, hogy ő rájuk bízattatott az a' hivatal, mellynek viselése, és jó lélekkel való folytatása már magában a' legnagyobb jutalom, letették hivataljokat erővel, csak azért, hogy nem volt rendes fizetések, és hogy önnön haf-

naik előmozdítására annál jobban ráérhessenek. Megindult szívvel vette ezt a' roszszat szülő tselekedetet a' Praefectus, és a' departamentomokban kihirdettette, hogy ezen, csak a' magok hafzát vadászó tagok letétesse nek hívtataljaikból, mint azokra érdemetlenek, és helyébe más polgárok választassanak.

Márkus Hertz, Berlíni híres Orvos, ki sok tudós Társaságoknak tagja volt, megholt a' múlt Januárius 20-dikára viradóra. 1747-dik esztendőben született Berlinben, 's Zsidó szülektől származott. Ollyan szegény ember volt az Atya, hogy holmi írogatással kereste élelmét. Berlinben a' Zsidó Oskolában kezdte Hertz tanulását, ki Szülei a' Zsidó Theologia tanulására szántak. 15 esztendő korában ott hagyta azon oskolát, és Königsbergi Zsidó Kalmárhoz szegődött bé inasnak. Talentomai, szorgalmatossága, a' tudományok eránt való szeretete által barátokat, és hathatós pártfogókat szerzett magának. Ném egygyezett meg a' tudományokat kedvellő lelkével a' kalmárkodás. Különösen a' Philosophiát kedvellette. Annyira ment ebben, hogy midőn Tanítója Kánt, a' maga Philosophiai, 's illyen titulus alatt rendbe szedett első munkáját halgatói előtt közönségessé tette: de mundi Sensibilis forma et principiis, Hertzet választotta magának vetélkedő társúl. Königsbergben elvégezvén a' Philosophiát, viszsa ment Berlinbe, a' hol Kántnak különös ajánlására, Lambert Merdelssohn és Sultzer híres Philosophusokkal rövid időn megbarátkozott, 's ugyan azoknak javaslásából az Orvosi tudományra adta magát, melyet 1774-ben Hálában szerentsésen is elvé-

gezvén, Doktori titulust nyert magának. Hálából ismét vízfőzta tért Berlinbe, a' hol annakutánna állandóul töltötte életét. Külömb külfömbféle apróbb 's nagyobb munkákat botsátott világ elébe, mellyek réiz ízerént a' Philosophiára, réiz ízerént az Orvosi tudományra tartoznak. Ezen kívül élő szóval való tanítása által is igyekezett hazájának hasznára lenni, melly által igen nagy kedvességet ízerzett magának, úgy hogy nem tsak számos tanulók, hanem még a' főbb Tisztviselők közzülis sokan mentek halgatására. Ő tanította legelőször Berlinben, az Experimentális Physikát, a' mellyről tanító könyvét ki is adta 1786-ban. 1787-ben a' Pruszfziai Király, II-dik Wilhelm, a' Philosophia' Professorává nevezte őtet 500 Tallér esztendei fizetéssel, a' melly hivatatra, ő előtte még egy Zsidó születésű ember sem kaphatott Pruszfziában. E' mellett a' hivatála mellett, szorgalmatosan utánna látott Orvosi kötelességének is. Ez előtt egynehány esztendővel, midőn a' tehén himlő béoltása lábra kezdett kapni, azok között, a' kik ennek az újj találmánynak ellene szegeztek magokat, Hertz vólt a' leghatalmasabb, a' ki igyekezett írása által megmutatni, hogy nem mind igaz az, a' mit a' tehén himlőről, sokan, talán tsak az újságon való kapásból tüzeessen állítanak.

A' Dresdai híres Galériában lévő Rafáel vezetes festésének lerajzolását, Buri Hanauból való híres festőre bírta a' Pruszfziai Király: a' melly lerajzolás magoknak Ő Felségeknek Száláját ékesíti most.